

**МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
РОЗВИТОК В УМОВАХ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

**INTERNATIONAL EDUCATIONAL SPACE:
DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS
OF SOCIOCULTURAL TRANSFORMATION**

**МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
розвиток в умовах
соціокультурної трансформації**

**INTERNATIONAL EDUCATIONAL SPACE:
Development in the Conditions
of Socio-Cultural Transformation**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

**МІЖНАРОДНИЙ
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
розвиток в умовах
соціокультурної трансформації**

Україна – Словаччина – Польща – Чехія –
Угорщина – Румунія – Німеччина

УДК 373:378].014(4)

<https://doi.org/10.35387/edu-mono.0200.2025>

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 16 від 27 травня 2025 року)*

Рецензенти:

Нелля НИЧКАЛО – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ, Україна.

Тереса ЯНІЦКА-ПАНЕК – доктор педагогічних наук (габілітований), професор, Державний університет Стефана Баторія, м. Скерневіце, Польща.

Інокентій КОРНІЄНКО – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Мукачівського державного університету, м. Мукачево, Україна.

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук, професора **Авшенюк Н. М.**,
доктора педагогічних наук, професора **Товканець Г. В.**

М 57 Міжнародний освітній простір: розвиток в умовах соціокультурної трансформації : монографія. Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець та колектив авторів. За заг. ред. Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець. – Ужгород : РІК-У, 2025. – 392 с.

ISBN 978-617-8596-01-9

У монографії розглянуто питання трансформації освіти як суттєвого соціокультурного потенціалу розвитку суспільства, який сприяє громадянському, інтелектуальному й духовному становленню особистості та забезпечує сталий поступ соціуму, людства в цілому. Представлено результати наукових досліджень освітніх змін у міжнародному освітньому просторі вченими та педагогами з України, Словаччини, Польщі, Чехії, Румунії, Угорщини, а також Німеччини. Актуалізовано проблеми трансформації освіти у дискурсі соціокультурної динаміки, тенденцій розвитку педагогічної освіти, загальної середньої освіти і професійної підготовки в сучасному світовому освітньому просторі.

Адресується фахівцям, які займаються науковою і професійно-педагогічною діяльністю з означеної проблеми, здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей; усім, хто цікавиться актуальними проблемами розвитку педагогічної науки, порівняльно-педагогічних досліджень та сучасної загальної середньої і вищої освіти.

ISBN 978-617-8596-01-9

© Мукачівський державний університет, 2025
© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2025
© Авшенюк Н.М., Товканець Г. В. та колектив авторів, 2025

3.5. Європейський досвід розвитку цифрової компетентності та роль відкритих освітніх ресурсів у цифровій трансформації освіти (Тетяна МОЧАН) European Experience in Development of Digital Competence and the Role of Open Educational Resources in the Digital Transformation of Education (Tetiana MOCHAN)	316
3.6. Навчально-творчі задачі як засіб формування мотиваційної спрямованості дітей молодшого шкільного віку на уроках математики (Оксана ЛІБА, Мар'яна БИКОВА) Educational-Creative Task as a Means of Forming the Motivational Orientation of Younger School-Age Children in Mathematics Lessons (Oksana LIBA, Maryana BYKOVA)	328
3.7. Theoretical Aspects of the Application Designing Technologies in the Professional Training for Future Specialists in the Engineering and Construction Industry (Vasyl KYRLYK) Теоретичні аспекти застосування технологій проектування у професійній підготовці майбутнього фахівця інженерно-будівельної галузі (Василь КИРЛИК)	347
ПІСЛЯМОВА AFTERWORD	358
БІБЛІОГРАФІЯ BIBLIOGRAPHY	360
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	388

4) критерій орієнтації на сучасну дійсність;

5) критерій диференціації між рідною культурою та культурою країни, мова якої вивчається.

Принцип діалогу культур виявляється в орієнтації здобувачів освіти на розуміння цінностей іншомовної культури під час діалогової взаємодії в навчальному процесі, що сприятиме адекватному взаєморозумінню та духовному взаємозбагаченню учасників професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

DOI: <https://doi.org/10.35387/edu-mono.0221.2025>

3.5. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РОЛЬ ВІДКРИТИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Тетяна МОЧАН (Мукачєво, Україна)

EUROPEAN EXPERIENCE IN DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE AND THE ROLE OF OPEN EDUCATIONAL RESOURCES IN THE DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION

Tetiana MOCHAN (Mukachevo, Ukraine)

Сучасний світ вимагає від освіти гнучкості та здатності адаптуватися до стрімкого розвитку технологій. Цифрова трансформація освітньої галузі є не просто трендом, а необхідною умовою для сталого економічного зростання держав. Швидке виникнення, модернізація та інтеграція технологій у повсякденне життя зумовлюють потребу в кожному громадянині володіти достатнім рівнем цифрової компетентності, що є беззаперечною вимогою сьогодення. Каталізатором цих змін стала пандемія COVID-19, яка дала потужний імпульс до цифрової перебудови освітніх систем майже в усьому світі. Особливу значущість використання технологій набуло в умовах військового лихоліття.

Впровадження цифрових технологій в освітні системи різних країн, включаючи Україну, базується на ряді офіційних документів, прийнятих державами-членами Європейського Союзу. Серед ключових стратегій, що визначають напрями цифрової еволюції європейського освітнього простору на найближчі роки, виділяються «План дій цифрової освіти (2018–2022)» та його наступник – «План дій цифрової освіти (2021–2027)», затверджений у вересні 2020 року. Ці стратегії узгоджуються з цілями «Європейсько-

го плану навичок», «Плану дій Європейського соціального рівня» та концепцією «Цифрового компасу 2030: європейський шлях для цифрового десятиліття»⁴⁸².

В епоху, коли цифрові технології відкривають нові можливості для навчання, роботи та особистісного й професійного розвитку, уряди європейських країн визначають свої головні пріоритети в освітній сфері. Основна увага зосереджується на підвищенні цифрової грамотності населення та підготовці висококваліфікованих фахівців у галузі цифрових технологій, створенні безпечних цифрових інфраструктур, цифровій модернізації бізнесу та впровадженні цифрових рішень у державному секторі.

У контексті професійного зростання педагогів різних спеціальностей, освітян усіх рівнів освітньої системи, першочерговими завданнями стали якісна підготовка до застосування інформаційно-комунікаційних технологій, обізнаність з онлайн-ресурсами та платформами для навчання, навички їх ефективного використання, а також організація дистанційного або змішаного навчального процесу. Зважаючи на поточну ситуацію, основна увага зосереджується на необхідності створення сприятливих умов для викладачів та здобувачів освіти, розробці та підтримці освітніх онлайн-платформ, а також реалізації проєктів, спрямованих на підвищення їхньої цифрової компетентності.

У контексті динамічного розвитку суспільства та технологічного прогресу, на сучасних педагогів покладається відповідальність за підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності, яка наразі перебуває на стадії становлення, із застосуванням технологій, що ще не є винайденими, та для розв'язання соціальних проблем, що не мають прецедентів у минулому. Функціонал педагогів еволюціонує від трансляції освітнього контенту до формування у здобувачів освіти ключових когнітивних та соціально-емоційних компетентностей, зокрема креативності, критичного мислення, здатності до проблемного аналізу та прийняття обґрунтованих рішень. Педагоги мають сприяти розвитку навичок ефективної колаборації, комунікації та співробітництва серед здобувачів освіти, а також формувати їхню здатність ідентифікувати та використовувати потенціал новітніх технологій. Окрім того, важливим аспектом є виховання характерологічних якостей, що забезпечують гармонійну взаємодію та продуктивну співпрацю індивідів у соціальному та професійному середовищах.

Слід зазначити, що значна частина визначальних якостей та навичок успішних педагогів проявляється безпосередньо в процесі їхньої професійної діяльності в аудиторії. Формалізовані та піддані кількісному

⁴⁸² Малицька І.Д. Розвиток цифрової грамотності вчителів під час воєнного стану (підтримка ЮНЕСКО). *Звітна наукова конференція Інституту цифровізації освіти НАПН України «Цифрова трансформація освіти України в умовах воєнного стану»* : збірник матеріалів, 24 лютого 2023 р., м. Київ / упоряд.: О. П. Пінчук, Н. В. Яськова. Київ : ІЦО НАПН України, 2023. С. 36–39.

вимірюванню компетенції є необхідною, проте недостатньою умовою професійної майстерності. Їхня ефективна реалізація потребує інтеграції з нематеріальними атрибутами, які складно піддаються кількісній оцінці, такими як внутрішня мотивація та віра у власну професійну компетентність (самоефективність). Динаміка розвитку зазначених якостей тісно пов'язана з процесом професійного зростання педагогів, підвищенням їхньої продуктивності та ефективності через участь у заходах безперервного професійного розвитку, а також із визнанням їх професіоналізму на рівні освітньої системи.

Належний рівень цифрової грамотності, знання сучасних освітніх онлайн-ресурсів та платформ, уміння їх успішно використовувати, а також організація дистанційного або змішаного навчання є ключовими цілями у професійному розвитку освітян, керівників закладів різних ланок освітньої системи.

Європейські національні освітні інституції, разом з Україною, вживають заходів для підтримки всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи його безперервність. У глобальному інформаційному просторі існує велика кількість навчальних матеріалів та онлайн-ресурсів з різних предметів, які педагоги можуть самостійно обирати, вивчати та застосовувати. Як українські, так і закордонні педагоги віддають перевагу освітнім ресурсам, розміщеним на офіційних вебсайтах університетів, міжнародних організацій, міністерств та відомств. Для забезпечення підтримки та взаємодії в освітній сфері під час криз і після них, ключову роль відіграє платформа Глобальної освітньої коаліції ЮНЕСКО. Ця різностороння спільнота, до складу якої входять інституційні учасники з ООН, громадських організацій, наукових установ та приватного бізнесу, базується на ідеї єдності та використовує існуючі знання й новаторські підходи в освіті, особливо у складних обставинах.

У рамках своєї діяльності, спрямованої на реалізацію головних освітніх цілей, Глобальна освітня коаліція ініціювала три важливі проекти: Global Skills Academy (*Глобальна академія навичок*), як допомагає молоді опанувати необхідні цифрові навички для працевлаштування та конкуренції, розширюючи їхні економічні можливості й соціальну інтеграцію. Її мета – залучити 10 мільйонів молодих людей до 2029 року за допомогою мережі ЮНЕВОК, що включає понад 250 центрів у більш ніж 160 країнах.); Global Teacher Campus (*Глобальний навчальний дім*) – це освітня платформа, що забезпечує студентам безкоштовні навчальні матеріали, провайдерам – рішення для дистанційного навчання, а педагогам – безкоштовні посібники та інструкції, особливо в галузі STEAM: Global Learning House (*Глобальний кампус вчителів*) основна програма ЮНЕСКО, що допомагає освітянам підвищити професійну майстерність, володіти ІКТ та цифровими технологіями, а також ефективно використовувати дистанційні й гібридні формати навчання. Платформа пропонує навчальні кур-

си та середовища для онлайн-навчання, управління програмами й формувального оцінювання)⁴⁸³.

В умовах воєнного стану надзвичайно цінною для української освіти є постійна підтримка Глобальної освітньої коаліції ЮНЕСКО. Завдяки співпраці з більш ніж 30 партнерами коаліції, українські педагоги та студенти мають можливість користуватися програмним забезпеченням, обладнанням, навчальними матеріалами українською мовою, освітніми платформами та безкоштовними навчальними курсами, що допомагає опановувати новітні технології, критично важливі для навчального процесу в надзвичайних ситуаціях.

Отже, міжнародна підтримка є вагомим елементом у забезпеченні безперервності та розвитку освітнього процесу, особливо в кризові часи. Проте, поряд з оперативною допомогою, надзвичайно важливою є стратегічна мета – підготувати молоде покоління до викликів майбутнього. Саме тому освітні системи в усьому світі, включаючи й українську, повинні зосередитися на формуванні в здобувачів освіти комплексу навичок, що дозволять їм успішно функціонувати у мінливому світі. До цих ключових компетенцій належать не лише технічні знання, але й соціально-емоційні навички, що сприяють побудові справедливого та продуктивного суспільства. Розглянемо детальніше, які саме навички є визначальними для підготовки підростаючого покоління до складного та взаємопов'язаного майбутнього.

Освітні системи повинні адаптуватися, щоб надати здобувачам освіти компетентності, необхідні для побудови більш справедливого та продуктивного світу для суспільства. Навчальні заклади повинні забезпечувати вивчення жорстких навичок, таких як технологічний дизайн і управління ресурсами, і м'яких навичок, таких як спілкування, емпатія та соціальна обізнаність, які дозволяють здобувачам освіти формувати суспільство інклюзивним та справедливим. Такі навички необхідні для того, щоб люди могли розвиватися в більш складному, взаємопов'язаному та швидко мінливому світі.⁴⁸⁴

Студенти, які краще підготовлені до майбутнього, матимуть здатність бути агентами змін, здатними позитивно впливати та розуміти наміри та почуття інших людей і передбачати короткострокові та довгострокові наслідки проблем, які впливають на суспільство. Тому, на думку Андреаса

⁴⁸³ Малицька І.Д. Розвиток цифрової грамотності вчителів під час воєнного стану (підтримка ЮНЕСКО). *Звітна наукова конференція Інституту цифровізації освіти НАПН України «Цифрова трансформація освіти України в умовах воєнного стану»* : збірник матеріалів, 24 лютого 2023 р., м. Київ / упоряд.: О. П. Пінчук, Н. В. Яськова. Київ : ІЦО НАПН України, 2023. С. 36–39.

⁴⁸⁴ Katyeudo K. de S. Oliveira, Ricardo A. C. de SOUZA (2021). Digital Transformation towards Education 4.0. *Informatics in Education*, 2022, Vol. 21, No. 2, 283–309. URL: <https://infedu.vu.lt/journal/INFEDU/article/705/info>

Шлейхера, педагоги повинні використовувати цифрові технології в навчанні та розуміти прискорений розвиток галузей різноманітних знань. Автор зазначає, що якість системи освіти прямо залежить від кваліфікації педагогів, тому першочерговим завданням для кожної країни є формування високоякісного вчительського корпусу. Аналіз звіту «Досконалість у викладанні через професійне навчання та реформування політики: уроки з усього світу», підготовлений до шостого Міжнародного саміту вчительської професії, розкриває ключові знання, навички та особистісні якості, притаманні найефективнішим учителям. У цьому дослідженні детально аналізуються освітні політики та практичні підходи, які сприяють розвитку цих необхідних інструментів у педагогів. Серед них особлива увага приділяється програмам вступу до професії та наставництва, безперервному професійному розвитку, методам оцінювання досягнень здобувачів освіти та налагодженню ефективної співпраці між колегами. Крім того, у звіті підкреслюється важливість залучення всіх зацікавлених сторін, і особливо самих учителів, до процесу реформування освіти, адже їхній досвід та думка є безцінними для успішних змін.⁴⁸⁵

Фундаментальним підґрунтям для стимулювання інновацій та здійснення системних змін в освітніх закладах виступають стратегії цифрової трансформації. Ці стратегії спрямовані на глибоку перебудову освітнього процесу, що охоплює створення сучасної цифрової інфраструктури, розширення та оптимізацію цифрових ресурсів, а також всебічне підвищення потенціалу для подальшої цифрової еволюції. У цьому контексті ключове значення набуває цифрова грамотність, або цифрова компетентність, яку Європейський Союз справедливо визнає однією з восьми базових компетентностей для навчання впродовж усього життя, підкреслюючи її незамінність у цифровому суспільстві.

Оновлена рамка цифрової компетентності ЄС, відома як Digital Competence Framework (DigComp 2.0), деталізує структуру цифрової компетентності, представляючи п'ять основних взаємопов'язаних блоків. Перший блок охоплює інформаційну грамотність та навички роботи з даними, що включає вміння ефективно шукати, оцінювати, управляти та використовувати інформацію в цифровому середовищі. Другий блок фокусується на уміннях комунікувати з використанням цифрових технологій, підкреслюючи важливість онлайн-взаємодії, співпраці та етичної поведінки в цифровому просторі. Третій блок присвячений створенню цифрового контенту, охоплюючи навички розробки, редагування та поширення цифрової інформації, а також розуміння авторського права та

⁴⁸⁵ Schleicher A. Teaching Excellence through Professional Learning and Policy Reform: Lessons from around the World, International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing, Paris. 2016. 98 p. URL: https://www.oecd.org/en/publications/teaching-excellence-through-professional-learning-and-policy-reform_978p9264252059-en.html

ліцензування. Четвертий блок стосується безпеки в цифровому середовищі, включаючи захист особистих даних, пристроїв, здоров'я та усвідомлення екологічних наслідків використання цифрових технологій. Нарешті, п'ятий блок зосереджується на розв'язанні проблем за допомогою цифрових інструментів, включаючи ідентифікацію потреб, пошук технологічних рішень, креативне використання технологій та самостійне навчання в цифровій сфері.^{486 487}

Важливо зазначити, що ефективна цифрова трансформація освітніх установ вимагає не лише технічних інвестицій, але й цілеспрямованих зусиль щодо розвитку цифрової компетентності як серед педагогів, так і серед здобувачів освіти. Це включає впровадження відповідних навчальних програм, проведення тренінгів та семінарів, а також створення сприятливого цифрового навчального середовища, що стимулює активне використання цифрових технологій у навчальному процесі. Успішна інтеграція цифрових інструментів та розвиток цифрової компетентності є ключовими факторами для забезпечення якісної та конкурентоздатної освіти в умовах цифрової епохи.

Досліджуючи питання цифрової трансформації освіти як тенденції розвитку освітніх реформ та процес соціальних і культурних змін група науковців стверджує, що цифровізація освіти є неминучою зміною форми освіти в епоху цифрових технологій, слугує вимогою інноваційного розвитку освіти, єдиним способом зміни нової екології освіти та внутрішньою рушійною силою соціального прогресу. В основі цифрової трансформації освіти як тенденції розвитку освітніх процесів та інновацій – інформатизація і цифровізація, які не відбудуться автоматично, а потребують постійного дослідження, переходу від застосування технологій до інтегрованих інновацій, формування цифрової свідомості, культури, ефективніших методів та управління освітніми організаціями. Сприяння цифровізації освіти – неминуча вимога інноваційного розвитку та можливостей розвитку цифрової трансформації сучасної освіти, яка має важливе теоретичне значення та практичну цінність для спрямування цифрової трансформації освіти в Україні. Авторами розглянуто трансформацію освіти, керовану цифровими технологіями, як соціальний, культурний, організаційний феномен і процес, сформовано концепцію цифровізації освіти як процес упровадження інновацій та великих соціальних і культурних змін, проаналізовано технологічні інновації як джерело розвитку цифровізації освіти та побудови

⁴⁸⁶ Україна – 2030. *Стратегія зміни майбутнього*. Національний інститут стратегічних досліджень Український інститут майбутнього. 2020. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/ukraine-2030-1.pdf>

⁴⁸⁷ Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. 2016. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254>

нової екології smart-суспільства, з'ясовано стратегії цифрової трансформації освітніх установ як основу просування інновацій і змін.⁴⁸⁸

Отже, на нашу думку, успішність цього процесу безпосередньо залежить від рівня цифрової готовності освітньої організації, яка визначається комплексом підготовчих заходів та створенням необхідних умов для ефективного впровадження цифрових технологій. Таким чином, розроблена концепція має слугувати теоретичним підґрунтям для практичного спрямування цифрової трансформації освіти в Україні, враховуючи необхідність формування цифрової свідомості, культури та підвищення рівня цифрової готовності освітніх закладів для успішного впровадження інновацій.

Епоха цифрових технологій стрімко змінює ландшафт освіти, зумовлюючи необхідність переосмислення традиційних підходів до навчання та викладання. Застосування новітніх цифрових технологій полегшує здійснення освітньої діяльності на межі реального та віртуального світів, вимагаючи від педагогів готовності до впровадження інноваційних методів та інструментів. У контексті теперішніх реалій навчального процесу методи пізнання класичної педагогіки потребують переосмислення та збагачення, адже цифрова освіта відкриває нові канали для комунікації, обміну знаннями та досвідом між викладачем і студентом. Впровадження цифрових технологій у навчальний процес сприяє інтенсифікації навчання, прискоренню та покращенню якості сприйняття й засвоєння знань, що ставить перед сучасним педагогічним працівником нові вимоги щодо професійної компетентності. Саме тому особливої актуальності набуває питання розвитку цифрової компетентності майбутніх працівників у сфері освіти, адже їхня готовність до використання інформаційно-комунікаційних технологій є ключовим фактором успішної реалізації освітніх завдань у цифрову еру. З огляду на важливість формування цифрової компетентності педагогічних кадрів, особливий інтерес представляє європейський досвід у цій сфері, який розглядають ряд науковців.

На їх думку, застосування новітніх цифрових технологій полегшує здійснення освітньої діяльності (формальної, неформальної та інформальної) на межі реального та віртуального світів. У контексті теперішніх реалій навчального процесу методи **пізнання** класичної педагогіки потребують переосмислення та збагачення. Цифрова освіта відкриває інноваційні канали для комунікації, обміну знаннями, ідеями та досвідом між викладачем і студентом за допомогою комп'ютерних засобів. Впровадження цифрових технологій у навчальний процес сприяє інтенсифікації навчання, прискоренню та покращенню якості сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

⁴⁸⁸ Метеленко Н., Нікітенко В., Васильчук Г., Каганов Ю., Воронкова В. Цифрова трансформація освіти як тенденція розвитку освітніх реформ та процес соціальних і культурних змін. *Humanities studies*. 2023. Вип. 16. С. 122–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/humst_2023_16_15

Сучасні педагогічні працівники мають бути готовими до втілення нових ідей, використовувати потенціал інформаційних технологій, підвищувати рівень навчального процесу, готувати молоде покоління до успішної самореалізації. Цифрова компетентність є ключовою для професійного зростання, вона проявляється у розв'язанні різноманітних завдань із залученням інструментів інформаційних технологій. Отже, на сьогодні в освітньому просторі країн Європейського Союзу відсутній єдиний термін для характеристики опанування ІКТ-технологіями та їхнього використання у фаховій професійній діяльності. Термін «цифрова компетентність» використовується як інтегративне утворення, що відображає здатність особистості до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та оперування нею як у традиційній, друкованій формі, так і в електронному вигляді; умінь працювати з комп'ютерною технікою та мультимедійними технологіями, навичок їхнього застосування у професійній діяльності та повсякденному житті. Цифрова компетентність, з одного боку, є важливим елементом професіоналізму сучасного викладача, а з іншого – не обмежується лише межами професійної діяльності, забезпечуючи успішність людини в суспільстві.⁴⁸⁹

Цифровізація є інтегральною складовою оновленої європейської довідкової системи ключових компетентностей, призначених для навчання впродовж усього життя кожної людини. Під цифровою компетентністю розуміється впевнене та критичне застосування сучасних технологій, що охоплює знання, вміння та установки, необхідні всім членам цифрового суспільства, яке характеризується стрімким розвитком. Європейська рамка цифрової компетентності для майбутніх учителів розглядає впровадження цифрових технологій у п'яти ключових аспектах: по-перше, це інформаційна грамотність та вміння оперувати даними; по-друге, комунікація та співпраця з використанням цифрових інструментів; по-третє, створення актуального цифрового контенту; по-четверте, безпека в широкому розумінні, включаючи захист персональних даних, здоров'я та навколишнього середовища; і, нарешті, по-п'яте, ідентифікація та розв'язання концептуальних проблем у цифровому середовищі.

Враховуючи окреслену важливість цифрової компетентності для педагогів та загальні тенденції цифровізації освіти в європейському просторі, особливої уваги заслуговує питання інтеграції відкритих електронних ресурсів в освіті. Адже саме вони, як стратегічний інструмент, здатний якісно трансформувати освітній процес, тісно пов'язаний із розвитком цифрової компетентності педагогів та здобувачів освіти. Продовжуючи розгляд впливу цифрової трансформації на освіту та необхідності розвитку цифрової компетентності педагогів, варто зазначити, що відкриті електронні

⁴⁸⁹ Бахмат Н.В., Сторочука Т.В., Моцик Р.В., Мелекєсцева Н.В., Братиця Г.Г. Сучасні тенденції розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів: європейський досвід. *Академічні візії*. 2023. 15. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/issue/view/11>

ресурси відіграють у цьому процесі ключову роль. Такі ресурси не лише забезпечують доступ до якісних навчальних матеріалів, але й створюють унікальні можливості для інноваційного навчання та викладання, сприяючи формуванню цифрової грамотності як викладачів та здобувачів освіти.

У сучасному освітньому просторі спостерігається стійка тенденція до інтеграції відкритих електронних ресурсів у закладах освіти, що є актуальним як для розвинених країн, так і для тих, що розвиваються. Дослідження в галузі освіти переконливо свідчать про те, що використання відкритих електронних ресурсів виходить далеко за межі простого вирішення проблеми нестачі адекватних навчальних матеріалів. Вони розглядаються як стратегічний інструмент, здатний покращити академічну успішність як здобувачів освіти, так і викладачів, забезпечити значну економію коштів та суттєво підвищити загальну якість навчання та викладання.⁴⁹⁰

Розглядаючи питання якісного навчання, Ніл Бутчер у своєму дослідженні наголошує на його спрямованості на усунення будь-яких зайвих перешкод, що стоять на шляху до знань. Ключовим аспектом якісного навчання, згідно з його аналізом, є надання здобувачам практичних можливостей для досягнення успіху в академічному середовищі. Дослідження підкреслює, що якісне навчання має охоплювати як освітній, так і навчальний процеси, а також принцип навчання протягом усього життя. При цьому, в центрі навчального процесу має перебувати здобувач освіти, з урахуванням його попереднього досвіду, а також розвиток його незалежного та критичного мислення.⁴⁹¹

Співзвучним є визначення, наведене Commonwealth of Learning та ЮНЕСКО, які трактують якісне навчання як відхід від застарілої моделі «викладача-лектора», що просто викладає навчальний матеріал. Натомість, воно передбачає активну комунікацію між викладачами та здобувачами освіти з використанням різноманітних медіа-засобів та надання різних форм підтримки, включаючи дискусії, практичні заняття, консультації. Важливо відзначити, що дослідження підтверджують позитивний вплив взаємозв'язку між використанням відкритих електронних ресурсів та ресурсно-орієнтованим навчанням на підвищення якості освітнього процесу.⁴⁹²

Дослідження М. Паскевічуса, проведене у країнах Співдружності, виявило, що хоча здобувачі активно використовують як цифрові, так і друковані інформаційні матеріали в академічних закладах, вони часто не роз-

⁴⁹⁰ Atkins D.E., Brown J.S., Hammond, A.L. A Review of the Open Educational Resources (OER) Movement: Achievements, Challenges and New Opportunities. William and Flora Hewlett Foundation, California. 2007. URL: <https://hewlett.org/wp-content/uploads/2016/08/ReviewoftheOERMovement.pdf>

⁴⁹¹ Butcher N. Open Educational Resources and Higher Education. Commonwealth of Learning, Burnaby. 2016. URL: <http://www.oerafrica.org/foundation/FoundationOERHome/BundaCollegeofAgriculture/tabid/878/Default.aspx>

⁴⁹² Commonwealth of Learning and UNESCO Guidelines for Open Educational Resources (OER) in Higher Education. 2011. URL: https://www.oerafrica.org/system/files/9269/guidelinesoeher_0.pdf?file=1&type=node&id=9269&force=1

різняють відкриті електронні ресурси від загальних онлайн-ресурсів. На основі отриманих даних було рекомендовано докласти значних зусиль для підвищення обізнаності як викладачів, так і здобувачів освіти щодо сутності відкритих електронних ресурсів, зокрема, щодо методів їхнього пошуку та ефективного використання. Також наголошується на відповідальності викладачів за вибір найбільш релевантних інформаційних ресурсів, серед яких важливе місце повинні займати саме відкриті електронні ресурси.⁴⁹³

Дослідження Кріс Статчбері та ін., продемонструвало значну роль відкритих освітніх ресурсів у підтримці професійного розвитку педагогічних працівників. Особливо підкреслюється їхня необхідність в умовах недостатнього ресурсного забезпечення та переповнених навчальних закладів. Зібрані в ході моніторингових візитів, семінарів, структурованих інтерв'ю та спостережень докази свідчать про важливість розширення можливостей викладачів для спільної розробки якісних навчальних матеріалів, орієнтованих на потреби здобувачів освіти, з посиланням на модель TESSA у відкритих електронних ресурсах як приклад передової практики в цій сфері.⁴⁹⁴

Ст. Маршалл розглядає відкриті освітні ресурси як важливе суспільне благо, доступне для вільного використання, обміну та повторного застосування всіма зацікавленими сторонами.⁴⁹⁵ Дослідження Джаміля Салема підкреслює критичну важливість доступу до якісного навчального контенту для забезпечення успішності здобувачів освіти та ефективності навчальних курсів, визнаючи відсутність такого доступу серйозною проблемою в багатьох академічних установах. Він розрізняє поняття «доступ до ресурсу» як дозвіл на його використання та «навчальні інформаційні ресурси» як безпосередньо матеріали, що використовуються для засвоєння навчальних концепцій. Автор наголошує, що доступ викладачів та здобувачів до якісних навчальних матеріалів є ключовим фактором успіху, оскільки багатьом бракує автентичних ресурсів для орієнтації в навчальному процесі. Очевидним є той факт, що зростання вартості традиційних навчальних матеріалів стає все більшою перешкодою для успішності в академічному середовищі. У цьому контексті використання відкритих електронних ресурсів постає як більш доступний варіант, який активно впроваджується багатьма навчальними закладами у співпраці з бібліотеками, що виступають важливими партнерами та лідерами в цьому процесі. Дж.Салем закликає авторитетних науковців підтримати твердження про прямий зв'язок між доступністю

⁴⁹³ Paskevicius M. Practicalities of Implementing Open Pedagogy in Higher Education. *Journal of Interactive Media in Education*. 2019. № 1, P.2–10. URL: <https://doi.org/10.5334/jime.512>

⁴⁹⁴ Stutchbury K., Gallastegi L., Woodward C. Supporting Open Practices with Teachers in Zambia. *Journal of Learning for Development*, 2019. Vol. 6, №3. P. 208–233. URL: <https://jl4d.org/index.php/ejl4d/article/view/367>

⁴⁹⁵ Marshall S. The Promise of Open Educational Resources. The William and Flora Hewlett Foundation, California. 2008. URL: http://www.oerafrica.org/system/files/7675/promise-open-educational-resources_0.pdf?file=1&type=node&id=7675&force

відкритих електронних ресурсів як навчальних інформаційних ресурсів та забезпеченням високої якості освіти в академічних установах.⁴⁹⁶

ЮНЕСКО у своїй доповіді за 2020 рік високо оцінює значний прогрес, досягнутий завдяки відкритим електронним ресурсам у забезпеченні доступу до якісних інформаційних ресурсів для всіх. Окремо відзначається їхня роль у створенні інклюзивних та відкритих суспільству знань, а також у сприянні досягненню цілей сталого розвитку ООН, зокрема четвертої, що стосується якісної освіти.⁴⁹⁷ Проте, Ніл Бутчер та Султан Хусен, а також ЮНЕСКО зазначають, що поширення, використання та розвиток відкритих електронних ресурсів з 2012 року значною мірою базуються на деклараціях, а не на активних діях. Однією з головних перешкод, на яку вказують автори, є недостатня обізнаність про існування та можливості відкритих електронних ресурсів.^{498 499}

Ебба Оссіаннілссон та інші науковці підкреслюють, що саме зараз настав критично важливий момент для міжнародної спільноти об'єднати зусилля для сприяння доступу до знань та інформації через активне використання відкритих електронних ресурсів. Наведені дослідження розкривають сучасний стан використання таких ресурсів, проте, оскільки представлені дані часто є кореляційними, відсутність контрольної групи обмежує можливість встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Крім того, ці наукові дослідження не відображають офіційних національних перспектив, що означає відсутність всебічного огляду розвитку відкритих електронних ресурсів у глобальному масштабі. Як показують відповідні дослідження, все ще існує значний розрив між усвідомленням потенціалу відкритих електронних ресурсів їхнім практичним використанням, що і є головною метою подальших досліджень у цій галузі.⁵⁰⁰ Незважаючи на очевидні економічні переваги відкритих електронних ресурсів, про які вже згадувалося раніше, їхнє активне використання в академічних установах залишається значною проблемою. Основною при-

⁴⁹⁶ Joseph A. Salem Jr. Open Pathways to Student Success: Academic Library Partnerships for Open Educational Resource and Affordable Course Content Creation and Adoption. *The Journal of Academic Librarianship*. 2016. URL: <http://www.oerafrica.org/system/files/12550/open-pathways-student-success.pdf?file=1&type=node&id=12550&force>

⁴⁹⁷ Launch of the UNESCO Dynamic Coalition for Open Educational Resources. 2020. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/launch-unesco-dynamic-coalition-open-education-resources-oer>

⁴⁹⁸ Butcher N., Hoosen S. Harnessing OER Practices to Drive Pedagogical Improvement: The Role of Continuing Professional Development. 2019. URL: <https://www.oerafrica.org/resource/harnessing-oer-practices-drive-pedagogical-improvement-role-continuing-professional>

⁴⁹⁹ Launch of the UNESCO Dynamic Coalition for Open Educational Resources. 2020. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/launch-unesco-dynamic-coalition-open-education-resources-oer>

⁵⁰⁰ Ossiannilsson E., Zhang X., Wetzler J., Gusmao C., Aydin C., Glapa-Grossklang J., Harichandan, M. From Open Educational Resources to Open Educational Practices: For Resilient Sustainable Education. *Open Edition Journals*. 2020. №31. URL: <https://journals.openedition.org/dms/5393>

чиною цього є недостатність знань та навичок, необхідних для ефективного використання таких ресурсів, як серед викладачів, так і серед здобувачів освіти. У зв'язку з цим, актуальним є завдання подолання цього розриву шляхом представлення відкритих освітніх ресурсів як надійних та доступних для спільного використання ресурсів в академічному середовищі.⁵⁰¹

Такі дослідження також спрямовані на інформування академічних закладів з обмеженими фінансовими ресурсами про необхідність інвестицій в інституційні мережі та розширення можливостей викладачів для інтеграції в міжнародну економіку знань через активну участь у русі відкритих освітніх ресурсів, що може стати потужним стимулом для їхнього викладацького та дослідницького потенціалу. Вони мають значний потенціал для зниження вартості освіти та забезпечення більшої гнучкості навчального процесу.⁵⁰²

Наукову думку також підтримують Карунанаяки, Фернандо та Сільви про те, що підвищення обізнаності та розбудова потенціалу як викладачів, так і здобувачів освіти є життєво важливими передумовами для розкриття повного потенціалу відкритих освітніх ресурсів у навчанні та наукових дослідженнях.⁵⁰³

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що цифрова трансформація освіти є невідворотним та багатогранним процесом, який глибоко проникає в усі аспекти навчання та викладання. В епоху цифрових технологій, коли стрімко розвивається інформаційне суспільство, цифрова компетентність стає ключовою вимогою як для майбутніх учителів, так і для всіх учасників освітнього процесу. Європейський досвід у цій сфері є цінним орієнтиром, демонструючи системний підхід до визначення та розвитку цифрової компетентності педагогів через відповідні рамки та ініціативи.

Водночас, важливим елементом цифрової трансформації виступає інтеграція відкритих освітніх ресурсів у вищій освіті. Дослідження переконливо свідчать про значний потенціал таких ресурсів у покращенні якості навчання, підвищенні академічної успішності та забезпеченні економічної ефективності освітніх установ. Вони не лише розширюють доступ до навчальних матеріалів, але й сприяють розвитку цифрової компетентності педагогів та здобувачів освіти, надаючи можливості для інноваційної співпраці, обміну знаннями та критичного осмислення інформації.

⁵⁰¹ Hori M., Ono S., Kobayashi S., Yamaji K., Kita T., Yamada T. Learner Autonomy through the Adoption of Open Educational Resources Using Social Network Services and Multimedia E-Textbooks. *Asian Association of Open Universities Journal*. 2015. URL: https://www.academia.edu/79921310/Learner_Autonomy_through_the_Adoption_of_Open_Educational_Resources_Using_Social_Network_Services_and_Multi_media_E_textbooks

⁵⁰² Prabhala A. Monwealth of Learning. Copyright and Open Educational Resources. 2016. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED511280>

⁵⁰³ Karunanayaka S., Fernando C., Silva V. Designing an Online Learning Environment on Open Educational Resources for Science Education. *Asian Association of Open Universities Journal*. 2013. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/aaouj-08-01-2013-b001/full/html>

Однак, попри очевидні переваги, активне впровадження відкритих освітніх ресурсів стикається з певними викликами, зокрема з недостатньою обізнаністю та навичками їх ефективного використання серед педагогів та здобувачів. Подолання цих перешкод вимагає цілеспрямованих зусиль з боку освітніх закладів та державної політики, спрямованих на підвищення цифрової готовності всіх учасників освітнього процесу.

Отже, цифрова трансформація освіти та інтеграція відкритих освітніх є взаємопов'язаними процесами, що мають значний потенціал для модернізації освітньої системи та підготовки майбутніх поколінь до життя й професійної діяльності в умовах цифрової економіки. Успішна реалізація цих процесів вимагає комплексного підходу, що включає розвиток цифрової компетентності педагогів, активне впровадження якісних відкритих освітніх ресурсів та створення сприятливого цифрового навчального середовища.

DOI: <https://doi.org/10.35387/edu-mono.0222.2025>

3.6. НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІ ЗАДАЧІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Оксана ЛІБА (Мукачєво, Україна),
Мар'яна БИКОВА (Мішкольц, Угорщина)*

EDUCATIONAL-CREATIVE TASK AS A MEANS OF FORMING THE MOTIVATIONAL ORIENTATION OF YOUNGER SCHOOL-AGE CHILDREN IN MATHEMATICS LESSONS

*Oksana LIBA (Mukachevo, Ukraine),
Maryana BYKOVA (Mishkolc, Hungary)*

В умовах НУШ проблема мотивації молодших школярів до вивчення математики є дуже актуальною, адже саме в початковій школі формується ставлення дитини до цього предмета, яке часто зберігається протягом усього навчання. Низька мотивація може призвести до труднощів у засвоєнні матеріалу, зниження успішності та, врешті-решт, до негативного сприйняття математики як складної та нудної науки. Існує декілька ключових аспектів цієї проблеми.

По-перше, молодший шкільний вік є сприятливим для формування мотивів учіння, розвитку стійких пізнавальних потреб; розвитку продуктивних прийомів і навичок навчальної діяльності; розкриття індивідуальних

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>